

CODI ASSIGNATURA	229221	N. CRÈDITS	6
TÍTOL ASSIGNATURA	SOCIETATS PREHISTÒRIQUES COMPLEXES		
TIPUS ASSIGNATURA	OBLIGATÒRIA ITINERARI		
PROFESSORS/RES	JOAN A. BARCELO		
CALENDARI	PRIMER QUATRIMESTRE		
GRUPS	1		
CRÈDITS TEÒRICS	4.5	CRÈDITS PRÀCTICS/TI	1.5

RESUM ASIGNATURA

ESTUDI DELS PROBLEMES CONCEPTUALS, METODOLOGICS I SUSTANTIUS PLANTEJATS PER L'ANALISI DE LES FORMES SOCIO-ECONOMIQUES I LES SEVES CONSECUENCIES HISTORIQUES ENTRE ELS GRUPS PREHISTÒRICS DURANT EL PRIMER MIL·LENNI ABANS DE LA NOSTRA ERA. ES FA ESPECIAL INSISTÈNCIA EN EL PROCÈS HISTÒRIC DE L'ORIGEN DE LES FORMES URBANES I DELS PRIMERS ESTATS.

PROGRAMA DE LES CLASSES

1. Quin interès té estudiar la Complexitat Social? Contràriament al que es pensa habitualment, l'Arqueologia no estudia pedres antigues, ni el Passat (sigui el que sigui), sinó el Present, és a dir, una forma d'estudiar-nos a nosaltres mateixos. Estudiem la societat de avui mateix a partir de la reconstrucció del seu procés de formació.
2. Una lliçó de Geografia. Fa vuitanta anys, Europa era al centre del món. Avui, pocs ens fan cas, i tothom mira d'acostar-se a l'amic Americà. I els europeus ens mirem a nosaltres mateixos i recordem èpoques de glòria. Redactem una Constitució Europea mirant cap enrera, recordant els vells mites clàssics. Doncs bé, res de tot això es veritat. Grècia no va ser la mare d'Europa, ni Europa va tenir cap transcendència a la història del Món. A on va començar tot, i per què tant lluny?
3. Quan els Reis tenien la raó Ja fa molt de temps que els monarques no fan res, al marge del que publiquen les revistes del cor. Però hi va haver un temps (fa 4000 anys) i un lloc (l'Orient) que menaven molt i ningú tenia el coratge de riure d'ells. Menaven tant, que només els reis tenien el extraordinari dret de fer-se regals els uns als altres. Quines conseqüències es derivarien d'aquest fet?
4. Llums i esplendors dels Palaus Reials. Seguim amb aquells que donaven ordres. Com ho feien? La veritat es que tothom s'acostava als poderosos (o era obligat a quedar-se al costat) i els palaus es varen anar convertint en ciutats.
5. Un nou personatge entra dins de la escena. Qui? Un vell conegut nostre: el Mercat. Això de les economies globals no es un invent recent, sinó que ja fa molts milers d'anys que la gent compra i ven, i fa l'imperialista per tant de comprar i vendre més.
6. Mentre tant, lluny dels reis. Mentre els orientals feien l'oriental (vull dir, el "civilitzat"), els Occidentals feien allò que sabien fer més bé: el salvatge. Però dir "salvatge" no vol dir el "Bon Salvatge" d'en Rousseau....
7. Metafísica Germànica i Centre-Europea. Lluny del món de veritat, encerclada de boscos i sense camins, al Centre de Europa es va quedar abandonat a sí mateix. Sense reis com cal, però amb guerrers, bandolers i persones normals i corrents van fer la seva vida anant d'aquí para allà. (1200-800 abans de la nostra era).

8. Opera Italiana. Molts esdeveniments es varen produir a la Península Italiana e illes veïnes durant el període 1200-800 a.n.e. Per una banda havien estat visitades regularment pels turistes comissionats per les agències de Viatges Orientals, però per l'altra banda ja havien avançat bastant en el noble art del Poder, l'Explotació i la Dominació.
9. La Illa de la Fi del món. La Fi del món conegut pels Orientals, clar. I aquesta és la illa de Sardenya. Un paradís turístic avui en dia, però un lloc "terrorífic" a aquella època. Si bé avui és una de les regions més pobres de l'Estat Italià, llavors va ser un Centre de Civilització i Comerç, es a dir, que varen descobrir abans que els altres l'art de que uns pocs explotessin a molts.
10. Sainete "Español". Sense desmerèixer als italians e italianes, durant el mateix període (1200-800 a.n.e) també aquí vàrem fer de les nostres, i de salvatges com érem vàrem descobrir algunes de les joies de la civilització. Però no totes,...
11. Un comte de Fades i d'Herois: Hèrcules visita "Iberia". Hi ha que no pot entendre que uns salvatges descobreixin la civilització tots sols. Algú els ha ajudat, i per tant ens diuen que uns savis mags d'orient varen venir al nostre país fa molts anys, per explicar als salvatges de nosaltres com s'havien de fer les coses. El més trist es que vista amb els ulls de l'arqueologia la llegenda deixa de ser llegenda i el romanticisme desapareix.
12. Lluitant contra el destí. Però no tots els pobles varen evolucionar de la mateixa forma. Alguns grups humans es varen allunyar dels sorolls de la vida moderna (era "moderna" per ells, òbviament), a gaudir de la pau dels boscos, les relacions de bona veïnat, i la bona vida. Enganyen les aparences? Es varen allunyar per decisió seva, o varen ser els altres (els "dolents" de la pel·lícula) els que es varen fer fora? Qui es llavors el (o la) dolent (o dolenta)?
13. Una Empresa anomenada: Fenícia S.A. I arribat l'any de 850 a.n.e. els fenicis varen descobrir Europa. I orgullosos d'aquest descobriment es varen dedicar a explotar els seus recursos i a fer-se rics, sense que els importés els indígenes locals que deien que la terra era seva.... Exactament igual al que faran aquests mateixos indígenes uns quants segles després quan també diran que han descobert un país, que ja tenia propietari.
14. Els grecs fan de les seves. Com no podien ser menys, els grecs varen imitar als fenicis (sempre ho varen fer) i també descobriren Europa, i també l'explotaren in també es varen fer rics (alguns d'ells, només).
15. Orientals i Indígenes, o les relacions entre Client i Empresari. A diferència del que pensen tots aquells i aquelles enlluernats pel consumisme, tota compra i tota venda provoquen unes conseqüències imprevistes, que poques vegades es veuen amb complaença. Els Empresaris (Fenicis i Grecs) varen fer tot el possible (i més) per fer-se cada cop més rics i poderosos, mentre que els clients (els indígenes) els i varen deixar fer-lo. Per què? Eren "inferiors" els avantpassats dels "conquistadores"? Tot el contrari, els indígenes ja havien descobert l'invent de la monarquia local, i els Empresaris varen ajudar en tot el que calgué als nous reis en potència per que cada cop pugessin ser més reis, es a dir, manar més i sobre més gent. Com veurem, aquest regal dels Empresaris als Reis Clients estava, com tot regal, enverinat.
16. Vi de Xerès i "Boquerones" de Màlaga. Per descansar de tanta reflexió intel·lectual farem un viatge de plaer al Sud d'Espanya durant els segle VII i principis del VI a.n.e., i admirarem les seves exportacions, les riqueses d'uns, les pobreses d'altres, de quina manera tant efectiva els que manen obliguen als altres a obeir-los,...
17. La Ciutat dels Miracles. Van ser tant bons mestres els orientals, que aviat alguns dels seus alumnes els varen imitar. Al voltant del segle VII-VI a.n.e. els etruscos es varen dedicar a fer l'oriental (es a dir l'Empresari) amb els seus veïns del Nord, de l'Occident, ... Primer varen descobrir les meravelles de la vida en grans aglomeracions urbanes industrials. I no contents amb això, es varen dedicar a fer la vida impossible a tothom que hi havia al voltant.

18. Sainete "Español" (II Part). També a la Península Ibérica vàrem aprendre dels nostres Empresaris i els vàrem imitar, tot i que vàrem introduir detalls propis i idiosincràtics. Ja es sap, i malgrat no ens agradi: "Spain is different"!
19. Les arrels de Catalunya. Encara hi ha qui creu que allò que ens va fer catalans varen ser les meravelles deixades pels grecs. Desmitifiquem l'història: hi havia una època una regió deixada de la mà de deu al nord-est de la península Ibérica,....
20. La periferia del mercat colonial. Ni Fenicis ni grecs varen tenir el valor d'anar cap a les fredes i plujoses terres del Nord. I no obstant, pre-alemanys, pre-escandinaus, pre-anglesos i altres també volguérem participar del pastís, i algunes engrunes varen arribar, i algun negoci d'import-export es va muntar.
21. L' Empresa Fenicia S.A. fa suspensió de pagaments. No hi ha Imperi colonial que duri eternament. I això va passar amb els fenicis, que posats a perdre, varen perdre fins i tot la seva capital, a mans primer dels assiris i després dels perses. Res tornarà a ser igual a la Mediterrània després de tot això.
22. Pobres Europeus...! Fa uns anys, la Unió Europea va organitzar una exposició sobre la primera "Civilització" Europea: els celtes. Seguint amb la consigna de la desmitificació farem un repàs a aquests "celtes" i a la "civilització" que no varen crear.
23. El Món es un mocador. Això del mercat global no ha estat descobert a finals del segle XX, sinó que ja es practicava -de manera un tant diferent, però- durant el segle VI a.n.e.
24. Diccionari: Ciutat, Mercat, Comerç, Interacció, Col.lonització I per acabar, una mica de reflexions, un poc de discussions i tots/totes cap a casa.

AVALUACIO

Avaluació continuada. Realització de 2 Assaigs escrits i un Comentari de Text. No es tracte de uns treballs sobre tema lliure, sinó de respondre a preguntes complexes que requereixen dels apunts de classe i de la lectura de Bibliografia addicional. Les preguntes es donaran a classe i els i les estudiants tindran 10 dies per lliurar l'escrit. El primer assaig es basarà en 5 preguntes que hauran de lliurar-se abans del 1 de desembre. El segon assaig, també basat en 5 preguntes s'haurà de lliurar abans del darrer dia de classe. El comentari de text es podrà lliurar fins el dia oficial d'examen. No hi haurà examen final únic.

En tots cassos es valorarà: 1. la capacitat de síntesi (retenció dels continguts conceptuals i substantius de la matèria); 2. la capacitat d'anàlisi (comprensió crítica de la matèria tractada) 3. utilització raonada de lectures complementàries.

BIBLIOGRAFIA RECOMENADA

LLIBRES GENERALS

- ALMAGRO, M., ARTEAGA, O., et al. *Protohistoria de la Península Ibérica*. Editorial Ariel.
- ALVAR, J., BLAZQUEZ, J.M., 1993., *Los enigmas de Tarteso*. Madrid, Càtedra.
- AUBET, M.E., 1993, *Tiro y las colonias fenicias de Occidente*. Barcelona: Ed. Crítica
- AUBET, M.E., (ed.), 1989, *Tartessos. Arqueología protohistórica del Bajo Guadalquivir*. AUSA, Sabadell.
- J.M.BLAZQUEZ, J.ALVAR, C.G.WAGNER, 1999, *Fenicio y, cartagineses en el Mediterráneo*. Ed. Càtedra.
- CUNLIFFE, B., 1993, *Prehistoria de Europa*. Editorial Crítica.
- DOMINGUEZ MONEDERO, A.J., 1991., *La polis y la expansión colonial griega (siglos VII-VI)*. Madrid: Síntesis.
- FRANKENSTEIN, S., 1997., *Arqueología del colonialismo*. Barcelona, Ed. Crítica.
- GARCIA SANJUAN, L., 1999, *Los orígenes de la desigualdad Social*. Oxford, ArchoPress.

- GRACIA,F., MUNILLA,G., 1997, *Protohistòria. Pobles i Cultures a la Mediterrània entre els segles XIV i II a.C.* Columna-Universitat de Barcelona.
- GRAS,M., 1999, *El Mediterráneo Arcaico*. Ed. Aldebarán.
- LIVERANI,M., 1996, *El Antiguo Oriente*. Barcelona, Ed. Crítica
- KRISTIANSEN, 1999, *Europa antes de la Historia* Editorial Península
- PLACIDO,D., ALVAR,J., GONZALEZ,C., 1992, *La formación de los Estados en el Mediterraneo Occidental*. Madrid: Síntesis
- RUIZ,A., MOLINOS,M., 1990., *Iberos*. Barcelona: Editorial Crítica.
- TORELLI,M., 1997, *Historia de los etruscos*. Barcelona: Ed. Crítica

LLIBRES SOME TEMES ESPECIFICS

- AUDOUZE,F., BUCHSENSCHUTZ,O., 1989, *Cités, villages et paysage en Europe Celtique*. Hachette.
- BARTOLONI,G., 1989, *La Cultura vilanoviana*. La Nuova Italia Scientifica
- BIETTI,A.M., 1992., *The Iron Age Community of Osteria dell'Ossa. A Study of Socio-Political development in Central Tyrrhenian Italy*. Cambridge University Press.
- BRUN,P., 1987, *Princes et Princesses de l'Europe Celtique*. Paris, Errance
- CUNLIFFE,B., 1988, *Greeks, Romans and Barbarians. Spheres of Interaction*. Londres: Bratsford.
- DESCOEUDRES,J.P., (ed.) 1991, *Greek Colonists and Native Populations*. Oxford University Press.
- FRANK,A.G., 1993, "Bronze Age World Systems Cycles". *Current Anthropology* vol. 34, pp. 383-430
- FRANK, A.G., GILLS, b.k., eds. 1993, *The World system: Five Hundred Years or Five Thousand?* Londres: Routledge.
- GALE,N.H. (1991) *Bronze Age Trade in the Mediterranean*. Studies in Mediterranean Archaeology, vol. XV.
- GIARDINO,C., 1995, *Il mediterraneo Occidentale fra XIV ed VIII secolo a.C.* BAAR Int. Series N. 612. Oxford.
- GRAS,M., 1985, *Trafics tyrrhéniens archaïques*. Ecole Française de Rome.
- GUIDI,A., PIPPERNO,C., 1992., *Italia Preistorica*. Roma: Laterza.
- HEDEAGER,L., 1992, *Iron Age Societies. From Tribe to State in Northern Europe*. Oxford, Blackwell.
- KRISTIANSEN,K., JENSEN,J., 1994, *Europe in the First Millenium BC.k* Sheffield Archaeological Monographs, No. 6
- LEIGHTON, 1999, *Sicily before History*. Cornell University Press.
- POTTER,T.W., 1985, *Storia del paesaggio nell'Etruria meridionale*. Roma.
- PUGLIESE,G., (ed.) 1985, *Magna greca: Il Mediterraneo, le metropoleis e la fondazione delle colonie*. Milan: Electra Editrice.
- PY,M., 1990., *Culture, Economie et Société protohistoriques dans la Région Nimoise*. Ecole Française de Rome.
- ROWLANDS,M. LARSEN, M.T., KRISTIANSEN,K., (eds.), 1987, *Center and Periphery in the Ancient World*. Cambridge University Press.
- SANDERSON, S.K., 1995, *Civilisations and World Systems. Studying World-Historical Change*. AltaMira Press.
- SMITH,T.R., (1987), *Mycenaean Trade and Interaction in the West central Mediterranean, 1600-1000 BC*. BAR Int. Series, N. 371. Oxford.
- TANDA,G. 1999, *Archeologia dell Isole del mediterraneo occidentale* Università di Sassari
- WEBSTER,G, 1996., *a Prehistory of Sardinia* Sheffield Academic Press
- WELLS,P.S. 1984, *Farms, Villages and Cities. Commerce and Urban Origins in Late Prehistoric Europe*. Cornell University Press.
- WELLS,P.S., 2001, *Beyond Celts, Germans, and Scythians: Archaeology and Identity in Iron Age Europe* Duckworth.